

Öğretmen Adaylarının Öğretim Elemanlarının Demokratik Davranışlarına İlişkin Algıları (Kars İli Örneği)

The Perceptions Of The Prospective Teachers About The Democratic Attitudes Of The Teaching Staffs (City Of Kars Case)

Halil İbrahim KAYA*, Murat TAŞDAN**, Yaşar KOP*** & Meral METİN****

Özet

Çağın gereklerine uygun ve nitelikli insan gücünün temellerini atan öğretmenlerin yetiştirilmesi sürecinde hazırlanan donanımlı öğrenme ortamlarında öğretim elemanlarının öğretmen adaylarına karşı tutumları arzu edilen öğretmen özelliklerinin oluşmasını sağlayabilir. Davies (1999) demokratik bir yaşam anlayışının oluşabilmesi, eğitim sistemlerinin ve ortamlarının demokratik oluşuna bağlamaktadır.

Öğrenme ortamının fiziki, sosyal, psikolojik, teknik özellikleri istendik davranışların oluşmasında büyük bir role sahip olduğu açıktır. Günümüz öğretmen eğitiminde amaç; özgür düşünebilen, öğrenme sorumlulukları alabilen, öğrenme ortamlarında katılımcı rol üstlenen, eleştiriler yapabilen ve eleştirilere açık olabilen, öğrendikleri arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilen ve öğrendiklerini sorgulayabilen, bilgiyi yaratıcı biçimde kullanabilen, öğrendiklerini yansıtabilen, öğrendikleriyle problem çözebilen, demokratik tutum ve davranışları kazanmış iyi donanımlı öğretmen adayları yetiştirmektir. Eğitim fakültelerinde özellikle işi "öğretmen yetiştirmek" olan öğretim elemanlarının da öncelikle öğretmen adaylarına kazandıracakları bu özellikleri kendilerinde bulundurmaları gerekmektedir (Şen ve Erişen, 2002).

Bu noktadan hareketle araştırmada, öğretim elemanlarının demokratik tutumlarına ilişkin öğretmen adaylarının algıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmanın amacı ise öğretmen eğitiminde oluşturulan öğrenme ortamlarında öğretim elemanlarının demokratik tutumlarının tespitini yaparak çeşitli değişkenler açısından farklılaşmış farklılaşmadığını belirlemektir.

Araştırmanın yöntemi, "Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutumlarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Algılamaları (Kars İl Örneği)" belirlemek amacıyla tarama yöntem kullanılmıştır. Tarama yöntemi; olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye ve açıklamaya çalışan, incelemelerdir. Bunlar nedir? sorusuna cevap bulmaya yöneliktirler. Bu araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu 2010-2011 akademik yılı bahar yarıyılında Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ndeki Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği ve Fen Bilgisi Öğretmenliğinde 1., 2., 3. ve 4. sınıflarına kayıtlı olan 1700 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veri toplamada, Duman ve Koç (2004) tarafından hazırlanan "Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutum ve Davranışlarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Algılamaları" anket formu kullanılmıştır. Likert tipinde hazırlanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmen adayı ve öğretim elemanlarına ilişkin demografik özellikler yer alırken, ikinci bölümde öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışları ne

* Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü hik_kaya@hotmail.com

** Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü murattasdan@gmail.com

*** Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü yasarkop@hotmail.com

**** Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü meralmetin@hotmail.com

düzeide gösterdiklerine yönelik ifadeler yer almaktadır. Ölçme aracından elde edilen verilerin analizinde SPSS18.00 istatistik analiz programında veri girişi yapılarak araştırma problem tespiti için değişkenlerin özelliklerine göre analizler yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Öğretmen eğitimi, demokratik eğitim, demokratik tutum.*

Abstract

In the hardware learning environments prepared during the process of training the teachers who have established the base of the high quality and appropriate for the era necessities of human capacity. The attitudes of teaching staffs to the teacher candidates can provide the formation of the desired characteristics of the teacher. To Davies (1999) in order to form the understanding of a democratic life, it has been connected to being democratic of the educational system and environments.

It is obvious that the physical, social, psychological and technical characteristics of learning environment have a great role to form the desired behaviors. The aim of the contemporary teacher training is to educate the well hardware and gained democratic attitudes and behaviors teacher candidates who think freely, take the responsibilities of learning, take participative part in learning environments, can criticize and be open to be criticized, can make the reason – result relationship among the things they learned, can interrogate the things they learned, can use the knowledge creatively, can reflect the things they learned and can solve the problems by the things they learned.

And also the teaching staff in Educational Faculty whose especially work is to train teachers first should have the same characteristics to be given to the teacher candidates (Şen and Erişen, 2002).

From this point of view, in the survey, we have tried to determine the perceptions of the teacher candidates about the democratic attitudes of the teaching staffs.

The aim of this research is from the point of various changes to determine if they have been differentiated or not by defining the democratic attitudes of the teaching staff gained during the teacher education in the learning environments.

The research method is, by using survey method to determine the perceptions of the teacher candidates about the democratic attitudes of the teaching staffs (**city of Kars case**).

The survey method is the study that tries to describe and to explain what the events, the objects, the existances, the institutions, the groups and the different fields are it has been aimed at giving an answer to the question” What are these?”.

The study group of the survey is consisted of the teacher students registered in the 1st, 2nd, 3rd, 4th classes, 1856 of the teacher students in the department of Primary school teaching, Social science teaching, Turkish teaching, Preschool teaching and Science teaching of the Educational Faculty of Kafkas University. In data collection the questionnaire form for the perceptions of the teacher candidates about the democratic attitudes and behaviors of the teaching staffs prepared by Duman and Koç, has been used. The questionnaire prepared in likert attitude has been consisted of two sections. In the first section there are demographic features about the teacher candidates and teaching staffs, and in the second section, there are expressions about the democratic attitudes and the behaviors at what level the teaching staffs have shown. In the analysis of the data taken from the measure instrument by doing dataentry in the SPSS 18.00 statistical analyzing program, in order to determine the searching problem some analysis have been made according to the features of the variabilities.

Key Words: *Teacher education, democratic education, democratic attitude.*

Giriş

Eğitim sistemlerinin en önemli amaçlarından birisi de o ülkenin nitelikli insan gücünü yetiştirmek ve yurttaşlarına vatandaşlık eğitimini vermektir. Bunu gerçekleştirebilmek için her eğitim sistemi, yetiştireceği insan modelini, sahip olduğu eğitim felsefesi ve insan gücü politikası ışığında saptayarak, eğitim etkinliklerini bu amaca göre düzenlemektedir (Karagözoğlu, 2003). Temel toplumsal kurumlardan birisi olan eğitim, toplumların temel sorunları arasında yer almaktadır. Bu temel sorunun ana öznesi de hiç kuşkusuz öğretmenlerdir (Battal, 2003).

Öğretmene mesleği ile ilgili olarak bir çok misyon yüklenmiştir. Balcı (1991)'ya göre bunları şöyle sıralamak mümkündür; öğretmen bir nevi öğrenme aracıdır, sınav yapan, disiplini sağlayan, orta sınıf ahlakının savunucusu hatta vekilidir. Ayrıca öğretmen güvenilir kişidir, öğrenci danışmanı, meslektaş ve toplumsal katılımcıdır. Bu denli misyona sahip öğretmenin değerlendirilmesi de birçok kritere dayanmaktadır. Bilgi, kişilik, çevreye uyum, çevre kalkınmasına katılma, halkla ilişkiler gibi ölçütler bunlardan önemli olanlarıdır (Çelikten ve Can, 2003). Bir ülkenin geleceğinin mimarı olarak öğretmenler anlaşılacağı üzere eğitim sisteminin en temel ögesini de oluşturmaktadırlar. Bir ülkenin kalkınmasında, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, toplumdaki huzur ve sosyal barışın sağlanmasında, bireylerin sosyalleşmesi ve toplumsal hayata hazırlanmasında, toplumun kültür ve değerlerinin genç kuşaklara aktarılmasında öğretmenler adeta duvar ustası edasıyla temel yapı taşlarını oluşturmaktadır (Özden, 1999).

Bunun yanı sıra egemenliğin halktan kaynaklandığı yönetim biçimi; bir kurum, bir topluluk içerisinde kişilerin karşılıklı hak ve özgürlüklerin varlığına dayanan yaşam biçimi olan demokraside, bireylerin demokratik değerlere dayalı davranışları benimsemesi ve göstermesi beklenir. Bu bağlamda demokrasinin ihtiyaç duyduğu insan davranışları sıralanacak olursa; demokratik bir insan (Varış, 1995; Gözütok, 1995; Karakütük, 2001):

- Kendisi gibi düşünmeyenlerin hatalı olduklarını iddia etmekten sakınır,
- Başkalarının düşüncelerine saygı gösterir,
- Olaylara çok yönlü bakar,
- Başkalarını düşüncelerinden dolayı suçlamaktan sakınır,
- Farklı görüşlere, tarafsız bir gözle bakar ve anlamaya çalışır,
- Görüşlerini hiçbir etki altında kalmadan açıkça söyler,
- Başkalarının görüşlerini özgürce açıklamalarını engelleyecek davranışlardan sakınır,
- Başkalarının konuşmalarını sonuna kadar dinler,
- Verilecek bir kararın kendi düşünceleri doğrultusunda çıkmasını sağlamak için çevresini etkileme çabası gösterir,
- Karşı fikirlerde olanları engellemekten sakınır,
- Çoğunluğun kararlarına uyar, benimsediği kararları eleştirir, nedenlerini araştırır, Haklarını kullanır, haksızlıkları eleştirir,
- Olaylara eleştirel bir gözle bakar, karşı görüşler ve teklifler önerir,
- Başkaları aleyhine konuşmaktan kaçınır, özel ya da gizli bilgiler açıklamamaya özen gösterir,
- Grupta çalışırken sorumluluk alır, yerine getirir, bilgilerini başkaları ile paylaşır, işbirliği yapmaktan hoşlanır,
- Başkalarına karşı sevgi dolu ve dostça bir yaklaşım içine girer.

Yukarıda bahsi geçen davranışlara sahip bireylerin yetiştirilmesinde, öğretmenlere ve öğretmen yetiştiren kurumlara büyük sorumluluklar düşmektedir. Özellikle öğretmenin öğrenci ve eğitim programlarını etkileme gücü diğerlerine göre daha fazladır. Bu nedenle eğitim hedefleri, eğitim programları, derslerin içeriği vb. ne denli iyi hazırlanırsa hazırlansın; bu programların uygulayıcısı olan öğretmenler iyi yetiştirilmezse, yapılan çalışmalar ve çabalar amacına ulaşamayacaktır (Kumral, 2009). Tüm bu kazanımların sağlanabilmesi için, öğretmenlerin de demokratik davranışlara sahip olmaları gerekmektedir. Öğretmen adaylarının demokratik değerlere sahip bireyler olarak yetiştirilmeleri, geleceğin demokratik davranışlara sahip bireylerinin yetiştirmeleri açısından önemlidir (Bulut, 2006).

Rowland (2003) öğretim elemanlarının sergiledikleri demokratik tutumların, öğrencilerin demokratik tutum kazanmalarında etkili olduğunu ifade etmiştir (Akt.Taşdan ve Akın, 2009). Öğretmen yetiştiren kurumlardaki ders içerikleri öğretmenlerin demokratik değerleri kazanmasında ve demokratik tutum sergilemelerinde önemli bir rol oynamaktadır (Willemse, Lunenberg ve Korthagen, 2005).

Sınıf ortamında demokratik değerleri benimsetmesi beklenen öğretmenlerin öncelikle kendilerinin bu değerleri uygulamalarına yansıtması beklenecektir (Selvi, 2006). Bundan da öte öğretmenlerin öğrencilere demokratik anlayış, tutum ve değerleri benimsetebilmesi söz konusu değerleri kendi yaşamının ayrılmaz bir boyutu haline getirmesi getirmiş olması ile olanaklıdır (Saracaloğlu, 1997).

Fakültelerde görev alan öğretim elemanları, akademik kimliklerinin yanında aynı zamanda öğretim rolünü üstlenmiş profesyonel öğretici kişiler olmalıdırlar. Bu amaçla son yıllarda eğitim fakültesi çıkışlı doktora öğrencileri hariç, akademisyenliğe hazırlanan diğer fakültelerin doktora öğrencilerine formasyon anlamında eğitim bilimlerine dair “Gelişim ve Öğrenme” dersi ile “Öğretimde Planlama ve Değerlendirme” dersi verilmektedir. Özellikle söz konusu olan öğretmen yetiştirme ise, burada görev alacak olan akademik personelin eğiticilik rolü ve model olma gücü daha ön plana çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, eğitim fakültelerinde görev alan ve geleceğin eğitim kadrosunu yetiştiren öğretim elemanlarının, kendi davranışlarının da ön plana çıkarılıp değerlendirilmesi gerektiği düşünülebilir.

Halk arasında yaygın olan “en büyük öğretmenlerim, öğrencilerimdir” atasözünden hareketle, yeni kuşakların eğitiminde önemli bir rol üstlenecek olan öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğini yapmaya başladıklarında, diğer öğrenim basamaklarındaki öğretmenlerin davranışlarından etkilendikleri gibi, öğrenciliklerinin son basamağında oldukları fakültelerinde eğitim rolünü üstlenen öğretim elemanlarının da davranışlarından farkında olarak ya da olmadan etkilenecekleri ve kendilerine bir rol modeli çizecekleri düşünülebilir. Bu düşünceyle, eğitim fakültelerinin son sınıfında okuyan öğretmen adaylarının kendi öğretmenlerini değerlendirmeleri yoluyla, bir taraftan mesleğe atıldıklarında çizecekleri öğretmen profilinin ortaya çıkarılması, bir taraftan da model olacağı düşünülen öğretim elemanlarının davranışlarının öğrenci gözüyle değerlendirilmesi, öğretmen eğitiminde önemli veriler sağlayabilir. Özellikle öğretmen yetiştiren kurumlarda ders veren ve eğitimcilerin eğiticileri olan öğretim elemanları bu araştırmanın sonuçları ile kendi davranışlarına yönelik bir resim çizerek, bilinçli ya da farkında olmaksızın gösterdikleri davranışların öğrencilerin gözünde nasıl görüldüğüne yönelik bir anlayış geliştirmesi bakımından da önemli olarak görülebilir (Kumral, 2009).

Öğrencilerin dersi ve öğretim elemanını değerlendirmesi aynı zamanda demokratik sınıf oluşturmanın da bir gereğidir. Sorgulayan, eleştiren, yeni görüşlere ve eleştirilere açık bireyler ancak demokratik bir ortamda yetiştirilebilir. Bunun en temel koşulu ise öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşım benimsemektir. Böyle bir ortamda hem anlamlı öğrenme gerçekleşecek hem de öğretim elemanları öğretim yöntemlerini, tutum ve davranışlarını gözden geçirerek gerekli değişimleri yapabilecektir. Ayrıca öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışları ile geleceğin öğretmeni olacak öğrencilerine iyi bir örnek olması gerekmektedir. Bu nedenlerle, öğrencilerin algılarına göre öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışlarının ne düzeyde olduğunun saptanması önemli bulunmuştur (Duman ve Koç, 2004).

Yöntem

Bu çalışmada “Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutumlarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Algılamaları (Kars İl Örneği)”ni belirlemek amacıyla betimsel yöntem kullanılmıştır. Tarama yöntemi; olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye ve açıklamaya çalışan, incelemelerdir. Bunlar nedir? sorusuna cevap bulmaya yöneliktir. Bununla, mevcut durumlar, şartlar ve özellikler aynen ortaya konulmaya çalışılır (Kaptan, 1995). Bu çalışmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2000).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın hedef evrenini 2010-2011 öğretim yılında Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği ve Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümlerinin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarına kayıtlı olan toplam 1700 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Bu çalışmada, evrenin tümüne ulaşmadaki zorluk, zamanın sınırlı olması ve ekonomik nedenlerle hedef evreni temsil edeceği düşünülen büyüklükte bir örneklem alma yoluna

gidilmiştir. 1700 kişilik bir evrenin % 5 tolerans gösterilebilir bir hata payı ve % 95’lik kesinlik düzeyi ile temsili için 400 kişilik bir örneklem büyüklüğünün olması gerektiği saptanmasına rağmen tespit edilen kişi sayısından 376 kişisi ölçme aracına cevap vermiştir.

Araştırmada seçkisiz örneklem yöntemlerinden olan tabakalı örneklem tekniği kullanılmıştır. Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi’ndeki tüm bölümler benzeşik alt evrenlere ayrılmış, evrende temsil edildikleri oranda örnekleme alınmışlardır. Bunun için fakülte evreni, bölümlere göre sınıflar esas alınarak dört tabakaya ayrılmış ve Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

2010-2011 Eğitim-Öğretim yılı Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bölüm ve Sınıflara Göre Öğrenci Sayısı

Bölümler	Sınıf Öğretmenliği		Sosyal Bilgiler Öğretmenliği		Fen Bilgisi Öğretmenliği		Türkçe Öğretmenliği		Okul Öncesi Öğretmenliği		GENEL TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Sınıf	41	30	28	20	30	22	27	20	11	8	137	34
2. Sınıf	34	32	23	23	22	22	21	21	9	9	109	25
3. Sınıf	32	35	18	20	16	17	19	21	7	7	92	23
4. Sınıf	18	29	14	22	12	19	13	21	5	9	62	18

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Duman ve Koç (2004) tarafından hazırlanan “*Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutum ve Davranışlarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Algılamaları*” ölçeği yazarların yazılı izni alınarak kullanılmıştır. Likert tipinde hazırlanan ölçek iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmen adayı ve öğretim elemanlarına ilişkin demografik özellikler yer alırken, ikinci bölümde öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışları ne düzeyde gösterdiklerine yönelik ifadeler yer almaktadır.

Ölçme aracında yer alan aralıkların eşit olduğu düşüncesinden hareket edilerek ölçme aracının seçeneklerine ait sınırlar şöyle ifade edilmiştir: Her Zaman (5) 4,20-5,00 Çoğu Zaman (4) 3,40-4,19 Orta Düzeyde (3) 2,60-3,39 Çok Az (2) 1,80-2,59 Hiçbir Zaman (1) 1,00-1,79.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verilerine ilişkin istatistikî işlemler yapmadan önce elde edilen veriler aralıklı ölçek verileri, normal dağılım göstermesi ve varyans değeri eşit olması nedeniyle parametrik test işlemleri uygulanmıştır. Araştırmada katılımcıların kişisel özelliklerine ait verilerin betimlenmesi için; yüzde standart sapma ve frekans kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre fark gösterip-göstermediğinin tespiti için Bağımsız gruplar “t” testi, öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının bölüm, sınıf, okul ve öğretim üyelerine ilişkin görüşlerine göre farklılık gösterip-göstermediğinin tespiti için de “One- Vay ANOVA” testi kullanılmıştır. Gruplar arası farklılığı görmek için One- Vay ANOVA Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi yapılmıştır.

Bulgular

Öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının demokratik tutumlarına ilişkin algılarının belirlenmesi amacıyla beşli likert tipi formda yer alan maddelere “Hiçbir Zaman” 1 işaretleyenler 1 puan, “Çok Az” 1 işaretleyenler 2 puan, “Orta Düzeyde” yi işaretleyenler 3 puan, “Çoğu Zaman” 1 işaretleyenler 4 puan, “ Her Zaman” 1 işaretleyenler 5 puan üzerinden değerlendirilerek yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular tablo halinde yorumlarıyla birlikte aşağıda verilmiştir.

Tablo 2

Demokratik Tutum ve Davranışlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Amacı İle Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Cinsiyet	Betimsel Değerler				t Testi		
	N	x	ss	sh	t	sd	p
Kız	176	85,38	20,49	1,54	2,027	374	,043
Erkek	200	80,93	21,93	1,55			

Tablo 2’de görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan Bağımsız grup t testi sonucunda grupların ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=2,027$; $p<0,05$). Söz konusu farklılık kızların lehine gerçekleşmiştir. Yani kızlar erkeklerle göre öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışlarının daha fazla olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 3

Demokratik Tutum ve Davranış Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Puan	Bölüm	N, \bar{X} , ss Değerleri				Anova değerleri				
		N	X	SS	Var.K	KT	Sd	KO	F	p
Demokratik Tutum ve Davranış	Sın.Öğ.	112	85,80	19,19	G.Arası	2469,745	4	617,436	1,358	,248
	Sos.Bil.	82	80,85	24,10	G.İçi	168656,159	371	454,599		
	Türkçe	76	79,36	19,18	Toplam	171125,904	375			
	Ok.Önc	27	83,74	18,48						
	FenBil	79	84,56	23,80						
	Top	376	83,01	21,36						

Tablo 3’e göre, demokratik tutum ve davranışları tespitindeki ölçme aracından elde edilen puanlarının bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,358$; $p>.05$). Yani, bölüm değişkenine göre Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği öğretmen adaylarına göre öğretim elemanlarının bölümlerde demokratik tutum ve davranışları benzer olarak görüldükleri söylenebilir.

Tablo 4

Demokratik Tutum ve Davranış Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Puan	Sınıf	N, \bar{X} , ss Değerleri				Anova değerleri				
		N	X	SS	Var.K	KT	Sd	KO	F	p
Demokratik Tutum ve Davranış	1	12 9	88,21	23,32	G.Arası	7158,143	3	2386,048	5,413	,001
	2	10 5	81,41	19,23	G.İçi	163967,761	372	440,774		
	3	85	82,23	18,62	Toplam	171125,904	375			
	4	57	75,35	21,82						
	Top	37 6	83,01	21,36						

Tablo 4'e bakıldığında, demokratik tutum ve davranışları tespitindeki ölçme aracından elde edilen puanlarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=5.413$; $p<.005$ $p\leq .001$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar homojen bulunduğundan ($L=2.603$; $p>.05$) Scheffe testi tercih edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5

Demokratik Tutum ve Davranış Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

	SOEK(I)	SOEK(J)	(I-J)	SH	p
Sınıf	1	2	6,79801	2,75947	,110
		3	5,98176	2,93299	,247
		4	12,86618	3,33912	,002
	2	1	-6,79801	2,75947	,110
		3	-,81625	3,06324	,995
		4	6,06817	3,45409	,380
	3	1	-5,98176	2,93299	,247
		2	,81625	3,06324	,995
		4	6,88442	3,59422	,301
	4	1	-12,86618	3,33912	,002
		2	-6,06817	3,45409	,380
		3	-6,88442	3,59422	,301

Tablo 5'te görüldüğü gibi, demokratik tutum ve davranışları tespitindeki ölçme aracından elde edilen puanlarının sınıf değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonrası Scheffe testi sonucunda söz konusu farklılığın 1. sınıf ve 4. sınıf grupları arasında 1. sınıf grubun lehine $p<.05$ düzeyinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 6

Demokratik Tutum ve Davranış Puanlarının Okulla İlgili Genel Algı ve Düşünce Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Puan	N, \bar{X} , ss Değerleri				Anova değerleri				F	p
	Düş.	N	X	SS	Var.K	KT	Sd	KO		
Demokratik Tutum ve Davranış	Çok sev.	13	87,00	20,50	G.Arası	16688,399	4	4172,10	10,02	,000
	Sev.	131	86,90	20,62	G.İçi	154437,506	371	416,274		
	Kararsız	77	88,36	18,83	Toplam	171125,904	375			
	Sevmiyor	80	82,85	18,90						
	Hiç Sev	75	70,21	22,93						
Top		376	83,01	21,36						

Tablo 6 incelendiğinde, demokratik tutum ve davranışları tespitindeki ölçme aracından elde edilen puanlarının okulla ilgili genel algı ve düşünce değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=10.02$; $p<.005$ $P<.001$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar homojen bulunduğundan ($L=.712$; $p>.05$) Scheffe testi tercih edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7

Demokratik Tutum ve Davranış Puanlarının Okulla İlgili Genel Algı ve Düşünce Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farlılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

	SOEK(I)	SOEK(J)	(I-J)	SH	p
Demokratik Tutum ve Davranış	Ç.Sev.	Sev.	,09160	5,93285	1,000
		Kararsız	-1,36364	6,11778	1,000
		Sevmi	4,15000	6,10119	,977
		Hiç Sevmi.	16,78667	6,12955	,114
	Sev.	Ç.sev.	-,09160	5,93285	1,000
		Kararsızım	-1,45524	2,92981	,993
		Sevmiyorum	4,05840	2,89501	,742
		Hiç Sevmi.	16,69506*	2,95431	,000
	Kararsızım	Ç.sev.	1,36364	6,11778	1,000
		Sev.	1,45524	2,92981	,993
		Sevmi	5,51364	3,25723	,581
		Hiç Sevmi.	18,15030*	3,31006	,000
	Sevmiyorum	Ç.sev.	-4,15000	6,10119	,977
		Sev.	-4,05840	2,89501	,742
		Kararsızım	-5,51364	3,25723	,581
		Hiç Sevmi.	12,63667*	3,27929	,006
	Hiç Sevmi.	Ç.sev.	-16,78667	6,12955	,114
		Sev.	-16,69506*	2,95431	,000
		Kararsızım	-18,15030*	3,31006	,000
		Sevmi.	-12,63667*	3,27929	,006

Tablo 7.'ye bakıldığında, demokratik tutum ve davranışları tespitindeki ölçme aracından elde edilen puanlarının okulla ilgili genel algı ve düşünce değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Tek yönlü varyans analizi (Anova) sonrası Scheffe testi sonucunda söz konusu farklılığın Seviyorum, Kararsızım, Sevmiyorum ve Hiç seviyorum cevapları arasında Seviyorum, Kararsızım, Sevmiyorum cevapları verenlerin hiç seviyorum cevabını verenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < .05$). Diğer seçeneklerin aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 8

Demokratik Tutum ve Davranış Puanlarının Öğretim Elemanları İlgili Genel Algı ve Düşünce Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farlılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Puan	N, \bar{X} , ss Değerleri			Anova değerleri						
	Düş.	N	X	SS	Var.K	KT	Sd	KO	F	p
Demokratik Tutum ve Davranış	Çok sev.	14	102,7	18,452	G.Arası	36165,785	4	9041,44	24,85	,000
	Sev.	182	89,00	19,752	G.İçi	134960,119	371	363,774		
	Kararsız	106	81,49	17,588	Toplam	171125,904	375			
	Sevmiyor	41	73,60	19,890						
	Hiç Sev	33	58,21	19,042						
Top	376	83,01	21,362							

Tablo 8'de görüldüğü üzere, demokratik tutum ve davranışları tespitindeki ölçme aracından elde edilen puanlarının öğretim elemanı ile ilgili genel algı ve düşünce değişkenine göre anlamlı bir farlılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=24.85$; $p < .005$ $P < .001$). Söz konusu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-hoc karşılaştırma analizine geçilmiştir. Hangi karşılaştırma tekniğinin tercih edileceğine karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiş, varyanslar homojen bulunduğundan ($L=.548$; $p > .05$) Scheffe testi tercih edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9

Demokratik Tutum ve Davranış Puanlarının Öğretim Elemanları İlgili Genel Algı ve Düşünce Değişkenine Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

	SOEK(I)	SOEK(J)	(I-J)	SH	P
Sınıf	Ç.Sev.	Sev.	13,78571	5,28986	,150
		Kararsız	21,29515	5,42362	,004
		Sevmi	29,17596	5,90393	,000
		Hiç Sevmi.	44,57359	6,08336	,000
	Sev.	Ç.sev.	-13,78571	5,28986	,150
		Kararsızım	7,50943	2,33036	,036
		Sevmiyorum	15,39024	3,29716	,000
		Hiç Sevmi.	30,78788	3,60863	,000
	Kararsızım	Ç.sev.	-21,29515	5,42362	,004
		Sev.	-7,50943	2,33036	,036
		Sevmi	7,88081	3,50776	,285
		Hiç Sevmi.	23,27844	3,80201	,000
	Sevmiyorum	Ç.sev.	-29,17596	5,90393	,000
		Sev.	-15,39024	3,29716	,000
		Kararsızım	-7,88081	3,50776	,285
		Hiç Sevmi.	15,39763	4,46049	,019
	Hiç Sevmi.	Ç.sev.	-44,57359	6,08336	,000
		Sev.	-30,78788	3,60863	,000
		Kararsızım	-23,27844	3,80201	,000
		Sevmi.	-15,39763	4,46049	,019

Tablo 9 incelendiğinde, demokratik tutum ve davranışları tespitindeki ölçme aracından elde edilen puanlarının öğretim elemanı ile ilgili genel algı ve düşünce değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası Scheffe testi sonucunda söz konusu farklılığın Çok Seviyorum, Seviyorum, Kararsızım, Sevmiyorum ve Hiç sevmiyorum cevapları arasında Çok Seviyorum, Seviyorum, Kararsızım, Sevmiyorum cevabını verenlerin hiç sevmiyorum cevabını verenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < .05$).

Tablo 10

Öğretim Elemanlarının Demokratik Tutum ve Davranışlarının Öğretmen Adaylarının Genel Algı ve Düşüncelerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

No	Madde	N	X	SS
13	Öğrenciler derste rahatlıkla soru sorabilir	376	3,4548	1,05481
8	Öğrencileri sözlerini kesmeden dinler	376	3,2447	1,06519
24	Öğrenciyi derse katar	376	3,2021	1,01540
17	Yalnızca başarılı öğrencilerle değil, tüm sınıfla etkileşim kurar	376	3,1755	1,15055
14	Öğrenciye hoşgörü ile yaklaşır	376	3,1649	1,00635
21	Öğrencinin de bazı hakları olduğunu kabul eder	376	3,1596	1,01512
20	Tek doğruyu savunmaz, çoklu bakış açılarının olabileceğini kabul eder	376	3,1436	1,04339
12	Öğrencileri sınıfta küçük düşürecek davranışlarda bulunmaz	376	3,1170	1,12291
15	Öğrencilere karşı kırıcı ve sert değildir	376	3,1090	1,03348
28	Öğrenciler arasındaki iletişimi ve görüş alış verişini destekler	376	3,1037	1,11110
22	Fakültenin ve sınıfın kurallarına kendisi de uyar	376	3,0878	1,12440
5	Tüm sınıflı ilgilendiren konularda öğrencilerin görüşlerini alır	376	3,0505	1,15705
23	Öğrencilerin kendilerini ve birbirlerini değerlendirmelerini destekler	376	3,0186	1,04418
25	Kendi görüşlerini öğrencilere empoze etmez	376	3,0186	1,11340
7	Öğrencilerin görüşlerine saygı duyar	376	2,9574	1,04985
6	Öğrencileri, duygu ve düşüncelerini açıklamaları için cesaretlendirir	376	2,9388	1,12142
19	Öğrencilerin kendilerine güven duymalarına yardım eder	376	2,9309	1,01220
11	Öğrenciler arasında ayırım yapmaz, herkese eşit davranır	376	2,9149	1,20364
26	Güler yüzlü ve esprilidir	376	2,9069	1,02728

10	Samimi, içten ve sevecendir	376	2,9043	1,00473
27	Sınıfta tartışmalara yer verir	376	2,8777	1,02810
18	Öğrencilerin kendilerini değerli hissetmelerine yardımcı olur	376	2,8484	1,06628
1	Öğrencilere güven verir	376	2,8378	1,10406
16	Değerlendirmelerde objektiftir, öğrenciye hak ettiği notu verir	376	2,7580	1,18319
9	Her türlü düşünceye ve eleştiriye açıktır	376	2,6250	1,12205
4	Öğrencilerin yaptığı eleştirileri hoşgörü ile dinler	376	2,5532	1,13247
2	Öğrencilerin duygularını paylaşır	376	2,5160	1,04550
3	Hatalarını kabul eder	376	2,3963	1,03532
TOPLAM		2,9649	2,3739	

Tablo 10'a bakıldığında öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde öğretmen adaylarının ölçme aracına verdikleri cevaplar doğrultusunda “Öğrenciler derste rahatlıkla soru sorabilir” (X= 3,45), “Öğrencileri sözlerini kesmeden dinler” (X= 3,24), “Öğrenciyi derse katar”(X= 3,20) maddeleri en yüksek ortalamaya sahip olduğu; “Öğrencilerin yaptığı eleştirileri hoşgörü ile dinler” (X= 2,55), “Öğrencilerin duygularını paylaşır” (X= 2,51), “Hatalarını kabul eder” (X= 2,39) maddeleri en düşük ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada Eğitim Fakültesinde öğrenim gören kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre öğretim elamanlarından daha olumlu demokratik tutum ve davranış gördükleri saptanmıştır.

Araştırmada birinci sınıf öğrencileri, öğretim elamanlarının tutum ve davranışlarını dördüncü sınıf öğrencilerine göre daha demokratik gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu durum öğrencilerin son sınıfta demokratik algılarının düşmesi, beklentilerinin karşılanmamasından kaynaklanıyor olabileceği gibi ortaöğretim kurumlarına göre daha çok serbestliğin olduğu yükseköğretim kurumuna geçmenin etkisi de olabilir.

Öğrencilerin okulla ilgili genel algı ve düşünce değişkenine göre öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşleri arasında “Seviyorum”, “Kararsızım”, “Sevmiyorum” ve “Hiç sevmiyorum” cevapları arasında Seviyorum, Kararsızım, Sevmiyorum cevabını verenlerin hiç sevmiyorum cevabını verenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin öğretim elemanı ile ilgili genel algı ve düşünce değişkenine göre öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşleri arasında “Çok Seviyorum”, “Seviyorum”, “Kararsızım”, “Sevmiyorum” ve “Hiç sevmiyorum” cevapları arasında “çok seviyorum”, “seviyorum”, “kararsızım”, “sevmiyorum” cevabını verenlerin hiç sevmiyorum cevabını verenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşleri sonucunda “Öğrenciler derste rahatlıkla soru sorabilir” (X= 3,45), “Öğrencileri sözlerini kesmeden dinler” (X= 3,24), “Öğrenciyi derse katar”(X= 3,20) maddeleri en yüksek ortalamaya sahip olduğu; “Öğrencilerin yaptığı eleştirileri hoşgörü ile dinler” (X= 2,55), “Öğrencilerin duygularını paylaşır” (X= 2,51), “Hatalarını kabul eder” (X= 2,39) maddeleri en düşük ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin okudukları bölüme göre öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırmanın bulgularına göre şunlar önerilebilir:

- Araştırmada öğrenciler öğretime elemanlarının demokratik tutum ve davranışları orta ve daha alt düzeylerde gösterdiklerini düşünmektedir. Özellikle öğrencilerin duygularını paylaşma, eleştirilerini dinleme ve hatalarını kabul etme davranışları çok az düzeydedir. Buna göre öğretim elemanlarının öğrencilere duygusal yakınlığı pek fazla göstermedikleri ve hatalarını kabullenmedikleri görülmektedir. Diğer davranışların ortalaması ise ancak orta düzeydedir. Bu bulgular sonucunda öğretim elemanlarının tutum ve davranışlarının istenilen demokratiklik düzeyinde olmadığı söylenebilir ve öğretim elemanlarının daha demokratik davranışlar gösterebilmeleri için “öğretim elemanlarının göstermesi gereken demokratik davranışlar” konusunda “hizmet içi eğitim” verilebilir.

- Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim elemanları “danışmanlık saatleri” nde öğrencilerle olan iletişimlerinde öğrencinin ders dışındaki sorunlarına daha fazla yer verebilir.
- Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim elemanları yürüttükleri derslerin tasarımında demokratik davranışları geliştirme yönünde etkinliklere yer verebilirler.
- Öğrenciler tarafında davranışları ”her zaman” demokratik algılanan öğretim elemanlarını “örnek” olması açısından ödüllendirebilir.

Kaynakça

- Balcı, E. (1991). Öğretmenlerin rolleri. *Eğitim sosyolojisi*, Ankara.
- Battal, N. (2003). Cumhuriyet Üniversitesi'nin açılışında yaptığı konuşma. *Eğitimde Yansımalar: VII Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*, Cumhuriyet Üniversitesi Kültür Merkezi Sivas, ss.13-14.
- Bulut, N. (2006). Bir grup üniversite öğrencisinin demokratik tutumları ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45, 37-59.
- Çelikten, M. ve Can, N. (2003). Yönetici, öğretmen ve veli gözüyle ideal öğretmen. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 253-267.
- Duman, T. ve Koç, G. (2004). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışlarına ilişkin görüşleri. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya*.
- Erdem, A. R. ve Sarıtaş, E. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretim elemanlarının davranışlarının demokratikliğine ilişkin algıları (PAÜ Örneği),
http://www.google.com.tr/search?sourceid=navclient&hl=tr&ie=UTF-8&rlz=1T4ADSA_trTR388TR388&q=ali+r%c4%b1za+erdem+demokrasi adresinden 15.04.2011 tarihinde alınmıştır.
- Karagözoğlu, G. (2003). Eğitim sistemimizde öğretmen yetiştirme politikamıza genel bir bakış. *Eğitimde yansımalar: VII Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*. Cumhuriyet Üniversitesi Kültür Merkezi, ss.10-12.
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde dönüşüm eğitimde yeni değerler*, Ankara: Pegem A Yayınları,
- Saracaloğlu, A.S. (1997). *The democratic attitudes of Turkish prospective physical education teachers*. Paper presented at the 40th World Congressfor ICHPER-SD: The Revitalization and Humanity and a Better Environment. Seoul, South Korea.
- Selvi, K. (2006). Developing a teacher trainees' democratic values scale: validity and reliability analyses. *Social Behavior and Personality*, 34 (9), 1171–1178.
- Taşdan, M. Ve Akın, U. (2009) Öğretmen adayları ve öğretmenlerin demokratik değerleri. *Eğitim Bilimleri Ve Uygulama Dergisi*.: 8(16).
- Willemse, Lunenberg ve Korthagen (2005). Values in education: a challenge for teacher educators. *Teaching and Teacher Education*. 21 (2), 205-217.